

**इ—अध्ययन काळाची गरज
(E-Learning Need of Time)**

डॉ.संध्या लक्ष्मण भंगाळे
प्राचार्य
श्री बानेश्वर शिक्षणशास्त्र
महाविद्यालय,
अहमदनगर.

आजचे जग हे माहिती तंत्रज्ञानाचे जग आहे. आजचे ज्ञान उदयाउपयोी ठरेलच असे नाही.दररोज नवनवीन शोध लागत आहे. सर्व क्षेत्रात बदल घडून येत आहे. नवविचार नवीन आचार नविन क्रांतीकारक बदलाच्या समोर जाण्यासाठी शैक्षणिक क्षेत्रात ही अमूलाग्र बदल होत आहे. असाच नविन शैक्षणिक क्षेत्रातील क्रांतीकारक बदल म्हणजे इ—अध्ययन होय.

अशाच बदलला सामोर जाण्यासाठी सक्षम विद्यार्थी निर्माण करणे गरजेचे आहे त्यासाठी इ—अध्ययन गरजेचे आहे.

इ—अध्ययनाचा अर्थ :

इ—अध्ययन म्हणजे इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाच्याद्वारे केले जाणारे अध्ययन होय. त्यातील इ.हे अक्षर इलेक्ट्रॉनिक साधनासाठी वापरले जाते. इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाच्या साह्याने शैक्षणिक काय्याची अमलबजावणी करणे म्हणजे इ—अध्ययन होय. इ—अध्ययनात टेलिफोन, संगणक, दूरदर्शन इ.साधनाचा वापर मोठया प्रमाणात केला जातो.

इ—अध्ययन म्हणजे कमी खर्चात अत्यंत वेगाने ज्ञान संक्रमणाचे मुक्त व लवचिक अध्ययन होय. मल्टिमिडीया आणि इंटरनेटच्या साहाय्याने अध्ययन केले जाते.

इ—अध्ययन काळाची गरज

शिक्षक व विद्यार्थी या दोघांनाही इ—अध्ययन अत्यंत फायद्याचे आहे तु पुढील प्रमाणे :

१) विद्यार्थ्यांला स्वतःच्या गतीने कुवतीने आवडीनुसार शिक्षण घेता येते :

शिक्षक विद्यार्थी दोघांनाही स्वतःच्या वेळेनुसार शिक्षण घेता येते. कोणत्याही वेळेचे बंधन नाही २४ तास ३६५ दिवस अध्ययन करू शकतात. विविध प्रकारचे वाचनीय साहित्य संशोधने इंटरनेटच्या माध्यमाद्वारे उपलब्ध होऊन ज्ञानात भर पडते. व्हिडीओ कॉन्फरन्सींग मुळे उत्कृष्ट शिक्षकांच्या ज्ञानाचा फायदा होतो. तसेच वेगाने अद्यावत माहिती उपलब्ध करून घेता येते. व मोठ्या समुहाला माहिती देता येते.

२) गरजेनुसार अभ्यासक्रमाची निवड करता येते. पदवी व्यवसायीक अभ्यासक्रम सर्टिफिकेट कोर्स इ. आपल्या बजेटनुसार अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. त्यामुळे सदयस्थितीत कमी खर्चिक आहे. जीवनात अत्यंत उपयुक्त अशी इ—लर्निंग आहे.

३) शिक्षणातील विविध समस्या तात्काळ सोडविता येतात. इ—मेल/इलेक्ट्रॉनिक डिसक्शन ग्रुप, न्यूज ग्रुप रिलेचॅट इ. मार्गांनी देवान घेवाण करता येतात. व चर्चा सेमीनार चर्चासत्र टेलिकॉन्फरन्स इ.चा वापर करून शै.समस्या सोडविता येतात. व एखाद्या समस्येवर लागलीच उपायोजना करता येते.

४) वास्तव जीवनातील अनुभव दाखवून अनुभूती परिणामकारक केल्या जातात. उदा. : एखाद्या देशाचा भूगोल शिकवितांना तेथील नैसर्गिक परिस्थिती लोकजीवन हवामान

जमीन प्राणी वनस्पती उद्योगधंदे शैक्षणिक औद्योगिक प्रगती दृश्य स्वरूपात दाखविता येते. त्यामळे त्या अनुभूती चिरकाल स्मरणात राहतात.

५) इ-लर्निंगमुळे जगातील देश एकमेकांच्या अगदीजवळ आले आहे. त्यामुळे विविध देशातील मुले एकमेकांशी मैत्रीचे संबंध प्रस्थापित करून ज्ञानाची देवाण-घेवाण करू शकतात. छंद, आवडी निवडी जाणून घेऊन जागतीक स्तरावर अध्ययनाची संधी उपलब्ध करू शकतात. शिक्षकाला इ-लर्निंग मध्ये विविध भूमिका पार पाडाव्या लागतात. उदा. आशयाची सुविधा पुरविणारा प्रक्रिया चालविणारा, सल्लागार माहिती पुरविणारा, संशोधक तंत्रज्ञ, आरेखक, व्यवस्थापक इ.त्यामुळे इ-लर्निंग मध्ये शिक्षकही प्रशिक्षित असावा लागतो.

६) इ-लर्निंग मुळे विद्यार्थ्यांना अद्यावत ज्ञान उत्कृष्ट शिक्षकांकडून देवून महाविद्यालयातील शिक्षणाचा दर्जा सुधारेल तसेच पारंपारीक परिक्षा पध्दतीत प्रश्न पत्रिका फोडणे, उत्तरपत्रिकामध्ये कॉपी करणे इ.ना आळा बसेल.

आज बहुतेक विद्यापीठांनी ऑनलाईन प्रश्न पत्रिका पाठवावयास सुरवात केली. तसेच वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचे प्रश्नाची तपासणी, सॉफ्टवेअर प्रोग्रॅमच्या साह्याने केली जात आहे. तसेच संपूर्ण प्रवेश प्रक्रियाही ऑनलाईन केलेली आहे. वरील इ-लर्निंग फायदे पाहता असे म्हणता येईल की, नवसहस्रकाच्या स्वागतासाठी इ-लर्निंग साह्याने सक्षम शिक्षकाद्वारे सक्षम विद्यार्थी घडवूया व भारताचे जागतीक महासत्ता होण्याचे स्वप्न साकार करूया.

संदर्भ :

१) चव्हाण गणेश अध्ययनअध्यावत (पारंपारिक ते आधुनिक) २००९, नित्यनुतन प्रकाशन पुणे-३०.

- २) चव्हाण किशोर, माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान – (२००८) इनसाईट प्रकाशन नाशिक.
- ३) नानकर प्र.ल.शिरोडे संगिता, वर्तमान शिक्षकणातील विचार प्रवाह – २०१०, नित्यनुतन प्रकाशन पेणे.
- ४) बोरसे चंद्रकांत, दोंड गोरख, अनुदेश प्रणाली २००९, नेहा प्रकाशन, नाशिक
- ५) कडु नरेंद्र व महाले छाया, शैक्षणिक तंत्रविज्ञान (२००६) पिंपळपुरे अॅण्ड कंपनी नागपुर.

